

1. Riktlinjer för serveringstillstånd

Sedan 1995 ansvarar kommunen för tillståndsgivningen.

Riksdagen har fattat beslut om ny alkohollagstiftning som trädde i kraft den 1 januari 2011.

I alkohollagen 8 kap § 17 framgår det att kommunen kan vägra meddela tillstånd om serveringen kan medföra olägenheter ur alkoholpolitisk synpunkt. Kommunerna rekommenderas att i alkoholpolitiska/drogpolitiska program föra in kriterier för bedömning avseende bland annat alkoholpolitiska olägenheter. Dessa kriterier är till för att minska risken för att alkoholpolitiska olägenheter uppkommer samt att minska alkoholens skadeverkningar.

Sydnärkeskommunerna Askersund, Hallsberg, Kumla, Lekeberg och Laxå har genom avtal gemensam handläggare av serveringstillstånd och gemensamma riktlinjer.

1.1 Allmänna krav

Enligt EU:s rättsregler ska kriterier vid tillståndsgivning:

1. vara objektiva och icke diskriminerande.
De ska innebära en garanti för den tillståndssökandes rättssäkerhet och likabehandling.
2. fordra lagstöd.
Tillståndsgivning ska bygga på i lag angivna grunder. Prövningen baseras på i lag, förordning eller myndighetsföreskrifter fastställda kriterier. Beslutet kan överklagas i domstol.
3. vara förutsägbara.
De ska vara publicerade och i förväg kända.

1.2 Vilka prövningar görs

I en prövning av ett serveringstillstånd görs tre olika prövningar

- sökandens lämplighet
- serveringsställets tjänlighet
- alkoholpolitisk prövning

1.3 Kriterier för serveringstillstånd som gäller enligt lagen

1.3.1 Sökandens lämplighet

Sökanden ska ha kännedom om alkohollagstiftningen och ha ekonomiska förutsättningar för att sköta verksamheten på ett tillfredsställande sätt. Sökanden ska själv visa att han är lämplig att få tillstånd att servera alkohol-drycker. I lämplighetsprövningen prövas sökandens lämplighet avseende laglydnad och skötsel gentemot det allmänna, t ex tidigare brottslighet eller skatteskulder. I prövningen av ekonomiska förutsättningar prövas finansiering av start av verksamheten och den ekonomiska kalkyl som presenteras.

I 8 kap § 12 har ett nytt krav införts ”...Sökanden ska genom att avlägga ett prov visa att han eller hon har de kunskaper om denna lag och anslutande föreskrifter som krävs för att på ett författningsenligt sätt utöva serveringsverksamheten”. När den sökande blivit fått godkänt på provet är detta därefter giltigt i 3 år.

Kunskapsprov krävs av den som söker stadigvarande tillstånd för servering till allmänhet eller till slutet sällskap, för tillfälligt tillstånd för servering till allmänheten, för provsmakning och för pausservering. Den som söker tillstånd för tillfällig servering i slutet sällskap ska avlägga prov om det inte endast rör sig om enstaka tillfälle.

Det är statens folkhälsoinstitut som ansvarar för kunskapsprovets innehåll och utformning. Administrationen kring själv kunskapsprovet ska däremot skötas av kommunen. (FHI's föreskrifter om kunskapsprovet FHIFS 2010:7.)

Undantag från kunskapskravet enligt 10§ FHIFS 2010:7 görs för den som;

1. tidigare har avlagt prov och har tillstånd som minst motsvarar den aktuella ansökan.

1. inte har tillstånd men som högst tre år före en ny ansökan inges har avlagt ett godkänt prov som minst motsvarar den nya ansökan.

2. inte har avlagt prov men som i samma kommun har ett serveringstillstånd som minst motsvarar den aktuella ansökan och vars kunskaper det inte finns några skäl att ifrågasätta, eller

3. inte har avlagt prov men som i en annan kommun har serveringstillstånd som misnt motsvarar den aktuella ansökan och kan dokumentera flera års erfarenhet utan anmärkningar.

4. Kommunen får göra undantag från skyldigheten att göra prov om ansökan avser tillfälligt serveringstillstånd till slutet sällskap om ansökan avser enstaka tillfälle.

1.3.2 Serveringsställets tjänlighet

Köket

Enligt alkohollagen 8 kap § 15 Stadigvarande tillstånd för servering till allmänheten får medges endast om serveringsstället har ett eget kök i anslutning till serveringslokalen samt tillhandahåller lagad eller på annat sätt tillredd mat. Gästerna ska kunna erbjudas ett varierat utbud av maträtter. Alkohollagen kräver att livsmedelsverksamheten ska vara registrerad hos kommunens miljökontor samt att man vid stadigvarande serveringstillstånd erbjuder såväl förrätter, huvudrätter och efterrätter. Efter kl. 23.00 får matutbudet begränsas till ett fåtal enklare rätter.

Den allmänna standarden på mat och miljö ska vara avgörande för möjligheten att få serveringstillstånd. Dock finns kravet på att köksutrustningen måste hålla en viss standard, t.ex. ska inte vanliga lägenhetsspisar och mikrovågsugnar för uppvärmning av prefabricerade maträtter anses vara tillräcklig utrustning.

Serveringslokalen

Enligt alkohollagen 8 kap § 15 ska serveringsstället ha ett med hänsyn till omständigheterna tillräckligt antal platser för sittande matgäster. Serveringsstället ska även vara lämpligt för sitt ändamål ur brandsäkerhetssynpunkt (8 kap § 16).

Serveringslokalen ska ha en överblickbar serveringsyta.

En drinkbar ska enligt samma lagparagraf vara en mindre väsentlig del av serveringsstället och inrättad i nära anslutning till matsal.

Vid tillståndsprövningen ska sökanden redovisa vilken yta i lokalen som är avsedd som bordsavdelning (matsal) och hur många bord och stolar denna omfattar. Den övriga delen av en insynad, dvs godkänd, serveringslokal kan disponeras som drinkbarsavdelning om sökanden så önskar.

För att drinkbarsavdelningen ska anses vara en mindre väsentlig del av serveringsstället ska bordsavdelningen dock upptaga den väsentliga delen av serveringslokalen eller erbjuda plats för minst hälften av det antal personer lokalen är avsedd för.

I en insynad serveringslokal kan tillståndshavaren göra vissa ändringar utan tillståndsmyndighetens medgivande. De i ovanstående stycket angivna kriterierna måste dock fortfarande vara uppfyllda.

1.3.3 Alkoholpolitiska olägenheter

Ett avslag på en ansökan om tillstånd måste i första hand motiveras utifrån de kriterier för serveringstillstånd som gäller enligt lagen dvs antingen med hänsyn till sökanden eller serveringsstället eller med hänsyn till att alkoholpolitiska olägenheter kan befaras uppstå genom den tilltänkta serveringen. Skälen för bedömningen måste preciseras i beslutet.

Ibland ingår svåra avväganden vid tillståndsprövningen där olika intressen ställs mot varandra. Alkohollagstiftningen har dock tillkommit för att begränsa alkoholens skadeverkningar och är i första hand en skyddslagstiftning. I de fall alkoholpolitiska hänsyn ställs mot företagsekonomiska eller näringspolitiska bör de alkoholpolitiska ha företräde. (Regeringens proposition 2009/10:125).

Med alkoholpolitiska olägenheter menas att en etablering av ett serveringsställe med utskänkingsrättigheter eller utökad rätt till utskänkning riskerar att medföra samhällsliga problem. Dessa kan vara av social, alkoholpolitisk eller ordningsmässig art. Grundförutsättningen för att få tillstånd till alkoholservering bör vara att "behörighetskraven" i lagen är uppfyllda samt att inhämtade remissyttranden eller egen samlad erfarenhet inte ger anledning befara att alkoholpolitiska olägenheter uppstår i samband med restaurangetablering eller det utökade serveringstillståndet. Vid den bedömningen ska nedan angivna riktlinjer gälla.

- De fall där polismyndigheten avstyrker ansökan med hänvisning till risk för ordningsproblem på serveringsstället eller dess närmaste omgivning.
- De fall där miljöförvaltningen avstyrker ansökan med hänvisning till att närboende utsätts eller riskerar att utsättas för bullerstörningar eller annan olägenhet från serveringsstället.
- De fall där kommunen äger kännedom om missförhållanden på serveringsstället eller angående sökandens lämplighet.
- Kommunen kan också neka serveringstillstånd om serveringsstället ligger i speciellt alkoholkänsliga områden där etablering medför risk för alkoholpolitiska olägenheter.
- Serveringstillstånd meddelas ej till spel eller sexklubbar.
- Serveringstillstånd till uteservering kan meddelas endast till dem där serveringen finns i direkt anslutning till restaurangen.
- Serveringstillstånd meddelas ej vid risk för alkoholrelaterat våld.

På många alkoholserverande restauranger föreligger behov av dörrvakt. Kommunen ska av alkoholpolitiska skäl verka för att av polismyndigheten

prövad och förordnad ordningsvakt i så hög utsträckning som möjligt används på sådana restauranger.

1.4 Serveringstider

Lagen anger en normtid för servering av alkoholhaltiga drycker enligt följande:

- Om inte tillståndsmyndigheten beslutar annat får servering av spritdrycker, vin och starköl påbörjas tidigast kl 11.00.
- Om inte tillståndsmyndigheten beslutar annat ska servering av alkoholdrycker avslutas senast kl 01.00.
- Serveringsstället ska vara utrymt senast 30 minuter efter serveringstidens utgång.
- Om det föreligger risk för alkoholpolitiska olägenheter kan kommunen besluta om annan serveringstid.
- Serveringstid för uteservering ska begränsas till kl. 22.00 om risk föreligger för störningar av närboende eller andra olägenheter.
- Vad avser folköl finns ingen begränsning av serveringstiden. Dock kan kommunen besluta om serveringstid om det är påkallat.

1.4.1 Utökad serveringstid

Det måste kraftfullt understrykas att reglerna om serveringstider utgör en inte oväsentlig del av den svenska alkoholpolitiken och att sociala hänsyn därför ska ha klart företräde framför affärsmässiga eller konkurrensmässiga sådana. Enbart den omständigheten att en konkurrerande restaurang redan erhållit utsträckt serveringstid kan inte motivera bifall till en ansökning av ifrågavarande slag. Tillståndsmyndigheten måste i varje enskilt fall bedöma riskerna för olägenheter i samband med en utsträckning av serveringstiden. Utsträckt serveringstid innebär risk för alkoholpolitiska olägenheter exempelvis störning av närboende, alkoholrelaterat våld samt bullerstörningar.

Serveringstid till kl. 02.00 kan dock medges efter särskild prövning och då med ett års provotid. Senare serveringstid än kl 02.00 medges ej.

1.5 Festivaler och annan tillfällig servering till allmänheten

- Tillfälliga tillstånd till allmänheten ska vara en del av ett större arrangemang. Inriktningen ska vara i överensstämmande med vanlig restaurangverksamhet och ej enbart dryckesinriktad. Vid beslut om tillstånd ska de alkoholpolitiska olägenheterna med dess sociala konsekvenser vara styrande för bedömningen.

- Endast juridisk eller fysisk person som innehar tillräckliga kunskaper i alkohollagen kan erhålla tillstånd att servera alkoholdrycker vid festivaler och annan tillfällig servering till allmänheten.
- Endast evenemang som huvudsakligen vänder sig till en publik över 20 år ska erhålla tillstånd.
Vid prövning görs en samlad bedömning av evenemangets inriktning. Denna kan bl a framgå genom val av musik eller artist eller evenemangets marknadsföring.
Beträffande åldersgräns gäller alkohollagens regler.
- Tillfälligt tillstånd till allmänheten beviljas endast för ett arrangemang per ansökan.
- Servering av spritdrycker medges endast vid restaurangliknande former
- En grundförutsättning för tillstånd är att kraven från övriga myndigheter är uppfyllda och att rätten till disponering av marken kan styrkas.
- Lagad mat under restaurangliknande former ska tillhandahållas.
- Servering och konsumtion av alkohol ska ske på en avgränsad yta med tillgång till sittplatser vid bord.
- Acceptabla avgränsningar ska finnas så att betryggande tillsyn kan garanteras.
- Vid prövningen av serveringstidens längd ska miljöförvaltningens och polismyndighetens bedömning av risk för störda grannar och ordning ha stor betydelse.
- Om risk för alkoholrelaterat våld kan föreligga vid olika arrangemang, ska tillfälliga tillstånd ej meddelas.
- Kassa med vanliga kassarutiner krävs.
- Tillståndsmyndigheten kan kräva särredovisning av verksamheten.
- Grundregeln för festivaler och tillfällig servering är att det rör sig om högst några dagar
- När ett festivalområde utnyttjas av flera tillståndshavare krävs, bl a för att kunna bedriva bättre tillsyn, att varje tillståndshavares serveringsområde är väl avgränsat från övrigas.
- Ansökan för tillfälligt tillstånd för servering till allmänheten ska inges 20 dagar i förväg.

1.6 Servering i teater eller konsertlokal

Enligt 8 kap § 15 får tillstånd meddelas för servering av vin eller starköl utan krav på att lagad mat tillhandahålles. Servering får dock endast ske under pauser i föreställningen i foajén till teater eller konsertlokal.

Utifrån risken för alkoholpolitiska olägenheter vid spridning av pauservering till en alltför vid krets bör kraven på servering i teater och konsertlokaler ställas relativt högt. Det är sökandens ansvar att prestera ett underlag som gör det möjligt att bedöma verksamhetens faktiska innehåll.

Den aktuella lokalen ska enligt slutbesiktningsbevis vara godkänd för ändamålet.

För teater eller konsertlokal som saknar etablerad permanent verksamhet kan endast tillstånd meddelas för enstaka tillfälle eller för tidsperiod då gästspel förekommer.

1.7 Uteserveringar

En uteservering ska vara belägen i direkt anslutning till eller i omedelbar närhet av själva restaurangen. Ansökan om uteservering belägen på större avstånd från restaurangen än några få steg, så kallad satellitservering, behandlas restriktivt.

1.8 Servering i spel- och/eller sexklubbar

Serveringstillstånd ska inte medges till spel- och/eller sexklubbar.

1.9 Slutet sällskap

Enligt alkohollagen 8 kap § 2 kan serveringstillstånd meddelas för servering i förening, företag eller annat slutet sällskap. För servering i slutet sällskap gäller enligt lagen bl a lägre krav på kök än vid servering till allmänheten, men lagad mat ska tillhandahållas. När det gäller ett slutet sällskap, får det inte vara fråga om t ex sådan av förening eller efter inbjudan anordnad tillställning som enligt ordningslagen ska anses som offentlig.

Riktlinjerna innehåller särskilda regler för tillfälliga tillstånd till slutna sällskap. Reglerna syftar till att konstatera att ansökan görs av en seriös sökande och att avsikten med ansökan ej är att kringgå reglerna för alkoholsvering. Så snart en ansökan avseende slutet sällskap ej längre avser kategorien enstaka tillfälle gäller enligt alkohollagen en mer omfattande prövning avseende personlig lämplighet och lokal. Då ställs också krav på godkänt kunskapsprov (1.3).

- Ett slutet sällskap är en begränsad krets av personer som har någon form av gemensamt intresse, såsom i en förening eller annan sammanslutning, utöver ifrågavarande tillställning med alkoholservering.
- Lagad mat ska kunna tillhandahållas.
- Förening eller stiftelse som söker tillstånd ska ha en tillfredsställande organisation. Den ska vidare ha ett namn som kan skiljas från andra, och ha antagit stadgar och styrelse.
- Sökande som tilldelats organisationsnummer av skattemyndigheten ska redovisa detta.
- Protokoll som visar styrelsens sammansättning och vem som är firma-tecknare eller som tecknar föreningen ska redovisas.
- Föreningen ska visa att de bedriver idéell eller annan verksamhet samt att verksamheten är eller utifrån ansökningshandlingarna kan bedömas bli bestående.
- Tillfälliga tillstånd kan meddelas företag för servering vid personalfester och dylikt.
- Ansökan om tillfälligt tillstånd för slutet sällskap ska inges senast 10 arbetsdagar innan tillställningen ska äga rum.
- Tillstånd utfärdas maximalt vid 12 enstaka tillfällen till en sökande per år med undantag för yrkesmässig verksamhet.
- Serveringsrörelser med yrkesmässig verksamhet kan beviljas tillfälligt tillstånd avseende slutet sällskap (festvåningsverksamhet).

Tillstånd krävs dock inte för servering till slutet sällskap om serveringen ordnas utan vinstintresse och i andra lokaler än där det bedrivs yrkesmässig försäljning av alkoholdrycker eller lättdrycker. Därtill krävs att serveringen sker vid enstaka tillfällen och utan annan kostnad för deltagarna än kostnaden för inköp av dryckerna.

2. Remissinstanser

2.1 Miljö- och hälsoskydd samt brandskydd

Miljö- och hälsoskydd har en viktig roll i det kommunala arbetet med serveringstillstånd. Det är hos Miljö- och hälsoskydd man registrerar sin livsmedelsverksamhet. Miljö- och hälsoskydd har kunskapen om restaurangernas kapacitet för tillagning av maten. I yttrandet från miljö- och hälsoskydd kan också upplysningar om risken för bullerstörningar ingå.

Yttrandet har stor vikt för beslut om serveringstillstånd. miljö- och hälsoskydds yttrande ska tillmätas en stor betydelse. Detta gäller inte minst skyddet för närboende till restauranger. En allmän förutsättning är enligt hälsoskyddslagen att störningar som kan vara skadliga för människors hälsa och som inte är ringa eller helt tillfälliga är att betrakta som en sanitär olägenhet. Definitionen avser alla former av störningar som kan ha en skadlig inverkan på en människas hälsa. Serveringsstället ska vara lämpligt ur brandsäkerhetsynpunkt. Det gäller för stadigvarande tillstånd och för tillfälliga tillstånd för servering till allmänheten. Det innebär att tillstånd inte kan meddelas om inte lokalerna är godkända av räddningstjänsten.

2.2 Polismyndigheten

Polismyndigheten är en obligatorisk remissinstans enligt alkohollagens 8 kap. § 11. Polismyndigheten ska i yttrande redovisa de omständigheter som ligger till grund för myndighetens bedömning och därvid särskilt yttra sig om sökandens lämplighet att ansvara för verksamheten.

I sin bedömning av verksamheten kan verksamhetens inriktning och geografiska läge vara av betydelse för kommunens bedömning avseende risken för alkoholpolitiska olägenheter. Statistik om brott och omhändertagande i området kan bifogas yttrandet. Är sökanden aktuell eller har varit aktuell i polisregistret för brott som kan vara av betydelse för bedömning om sökandens lämplighet ska detta redovisas.

2.3 Skattemyndigheten/kronofogdemyndigheten

Skattemyndigheten och kronofogdemyndigheten svarar för kontroll av sökandens ekonomiska skötsamhet. Den sökande ska själv begära intyg från kronofogden för att visa att han fullgjort sina skyldigheter mot det allmänna. Tillståndsmyndigheten bör dock förenkla prövningen av sökandens lämplighet på så sätt att sökanden åläggs att i möjligaste mån själv införskaffa erforderligt underlag för bedömning av ansökan.

Sökanden ska på begäran inhämta en personnummerutredning från Patent- och registreringsverket som visar vilka bolag sökanden är eller varit aktiv i.

Skattemyndigheten hjälper kommunen ta fram uppgifter på hur sökanden skött sina skatteinbetalningar och huruvida sökanden är registrerad som arbetsgivare, för moms m.m.

3. Tillsyn

I alkohollagens 9 kap § 1 slås fast att Statens folkhälsoinstitut utövar den centrala tillsynen över efterlevnaden av lagen och har rätt att meddela allmänna råd till vägledning för lagens tillämpning.

Länsstyrelsen har tillsyn inom länet och ska biträda kommunerna med råd och stöd i deras verksamhet.

Den omedelbara tillsynen av restaurangerna utövas av kommunen och polismyndigheten, som också har tillsynsansvar över servering av och detaljhandel med folköl. Den löpande tillsynen ankommer i första hand på kommunen. Vad gäller tillsynens innehåll och utformning se 4.4-4.6.

4. Avgiftssystem enligt alkohollagen

4.1 Bakgrund

De fem Sydnärkekommunerna har gemensamma avgifter som antas i respektive kommunfullmäktige. Avgifterna tas ut för tillstånd samt för tillsyn. Verksamheten ska helt finansieras av avgifter.

En av grundtankarna i alkohollagen är att tillsynen ska förstärkas. Detta förutsätter kompetent personal med tid för uppgiften.

De fem Sydnärkekommunerna arbetar utifrån utbildningsmetoden ansvarsfull alkoholserving.

4.2 Lagstödet för avgiftsuttag

Ansökan om serveringstillstånd görs skriftligen hos kommunen. Kommunen får ta ut avgifter för prövning enligt grunder som beslutas av kommunfullmäktige. Kommunen får även ta ut avgift för tillsyn, enligt 8 kapitlet, av den som fått serveringstillstånd.

Kommunala avgifter enligt självkostnadsprincipen behöver inte motsvara kostnaden i varje enskilt fall. Regeringen har i propositionen rekommenderat att tillsynsavgifter enligt alkohollagen beräknas efter schablon och inte efter exakt kostnad. Schabloniserade avgifter förekommer inom andra områden och accepteras inom rättspraxis.

Avgifterna varierar mellan kommunerna i Sverige. Detta kan beror på att de faktiska kostnaderna är olika. Det kan också bero på att kommunerna väljer olika ambitionsnivå i arbetet med serveringstillstånd. Detta reglerar kommunerna i sina riktlinjer och alkoholpolitiska program.